

и управление народным хозяйством" / Ю. И. Алтухов. – Тамбов, 2004. – 132 с.

3. Ареф'єва О. В. Наукові основи формування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: зб. матер. наук.- практич. конф., Київ, 16-17 травня 2001 р. – К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджменту і бізнесу, 2003 – С. 49-53.

4. Баженова О. В. Застосування системного підходу до аналізу економічної безпеки держави / О. В. Баженова // Вісн. КНУ, сер. Економіка. – Вип. 66-67. К.: ВПЦ КНУ, 2003. – С. 122-124.

5. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации / О. А. Грунин, С. О. Грунин. – СПб.: Питер, 2002. – 128 с.

УДК 338.48

ЦИБУЛЬСЬКИЙ В.О., канд. екон. наук

ФАРАФОНОВА Н.В., канд. екон. наук

м. Житомир

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Важливим фактором забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку національного господарства України є розвиток тих сфер економіки, які мають значний ресурсний, виробничий, науковий та трудовий потенціали, що за низкою причин не реалізований в повній мірі. Однією з таких галузей є туристична індустрія, розвиток якої для України може стати фактором забезпечення економічної та соціальної стабільності. Отже, нагальною є зміна статусу сфери туризму в Україні з другорядного виду економічної діяльності на пріоритетний сектор національної економіки.

Про перспективність такого підходу свідчать наступні дані: за прогнозом UNWTO World Tourism Barometer передбачалося зростання міжнародного туризму до 2020 р. на 3,8 %, але реальні темпи зростання цього показника у 2014 р. становили близько 5 %, що суттєво перевищує прогноз [1]. Однак сектор туризму залишається одним з найменш досліджених у світовій економіці, а тому вивчення можливостей і досвіду впровадження ефективних моделей організації туристичної діяльності є перспективним, в тому числі і з огляду на експортний потенціал галузі.

Аналізуючи перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні, перш за все, необхідно підкреслити, що сучасний туризм – це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства в цілому, яка в тій чи іншій мірі інтегрує практично всі галузі національної економіки. Експерти вважають, що ця сфера пов'язана з роботою більш ніж 50-ти галузей та має потужний вплив на економічний розвиток країни, а дотичні сфери напряму стосуються малого та середнього бізнесу, розвиток якого має стати драйвером економіки країни.

З огляду на вищезазначене констатуємо важливість формування нового державного підходу до туризму як тієї галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний та соціальний стан країни в цілому, стимулювати ряд важ-

ливих галузей економіки, сприяти зміцненню нового позитивного іміджу України на світовій арені.

Перш за все, необхідно відмітити таке:

- у 2012 – 2013 рр. туризм був однією з небагатьох сфер національної економіки, де позиції України в глобальних рейтингах не падали, а помітно зростали (в Рейтингу Конкуренентоспроможності подорожей і туризму (The Travel @Tourism Competitiveness Report), який кожні два роки готує Всесвітній економічний форум, Україна у 2013 р. піднялася з 85 на 76 місце);
- прямий внесок сфери туризму у ВВП України у 2012 р. становив 28,8 млрд грн, або 2,2 % ВВП. За даними Держстату, в Україні у 2012 р. дохід від наданих туристичних послуг збільшився на 41,6 % – до 6,99 млрд грн (rbc.ua);
- згідно з дослідженнями американських експертів BrandFinance "Топ-10 національних брендів – 2012" капіталізація бренду "Україна" зросла на 70% (з 73 до 124 млрд. дол.);
- Київ в 2012 р. зайняв перше місце серед міст Європи в категорії "дестинації, що розвиваються" рейтингу TripAdvisor (туристичний потік до столиці нашої країни за останні чотири роки збільшився на 58 %), а Львів в рейтингу привабливості міст Європи 2013 р. (опитування європейських експертів в галузі туризму, що проводилось VirtualTourist) також отримав "пальму першості";
- у 2013 році надзвичайно активною була робота Держагенства з питань туризму і курортів та Міністерства інфраструктури (розробка національного туристичного бренду, обговорення проекту нового Закону України "Про туризм", проект створення Національної туристичної організації, визначення засад державно-приватного партнерства в сфері туриз-

- му, приїзд до України та участь у Міжнародному турфорумі (ТалебаРіфаї);
- в Україні діяльність у сфері туризму достатньо врегульована інституційним базисом, який включає закони, нормативно-правові акти, а також державні і регіональні стратегії та програми розвитку туризму;
- важливим програмним документом розвитку туризму в Україні була Державна програма розвитку туризму на 2002–2010 роки, основною метою якої визначалося створення конкурентоспроможного на міжнародному ринку національного туристичного продукту та на основі якої на регіональному рівні були розроблені та прийняті програми розвитку туризму (проте відсутність належного державного фінансування туристичної сфери протягом останніх років, несформованість громадського моніторингу та публічного звіту-

вання внаслідок реорганізації державної системи управління туристичною сферою фактично спричинили невиконання заходів, передбачених Програмою).

Тенденцією розвитку індустрії туризму в 2014 р. (на фоні погіршення соціально-економічної ситуації в країні, зменшення кількості робочих місць, інфляції, знецінення національної валюти, анексії Криму та військових дій на сході нашої країни) було безперечно гальмування галузі та скорочення туристичних потоків. Аналіз даних Державної служби статистики дозволив сформувати табл. 1.

Дані наведеної вище таблиці відображають переважно позитивну динаміку показників розвитку туристичної індустрії до 2014 р. Однак, слід звернути увагу на показники 2014 р.: кількість громадян, які відвідали Україну, скоротилась удвічі, а відповідно зменшились доходи туристичної та супутніх галузей національної економіки.

Таблиця 1.

Розвиток туристичних потоків, обслуговуваних суб'єктами туристичної діяльності України за 2000 – 2014 рр., осіб

Роки	Кількість громадян України, які відвідали за кордон - усього*	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну - усього*	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього**	Із загальної кількості туристів:**			Кількість екскурсантів**
				іноземні туристи	туристи-громадяни України, які відвідали за кордон	внутрішні туристи	
2000	13422320	6430940	2013998	377871	285353	1350774	1643955
2001	14849033	9174166	2175090	416186	271281	1487623	1874233
2002	14729444	10516665	2265317	417729	302632	1544956	1991688
2003	14794932	12513883	2856983	590641	344 332	1922010	2690810
2004	15487571	15629213	1890370	436311	441798	1012261	1502031
2005	16453704	17630760	1825649	326389	566942	932318	1704562
2006	16875256	18935775	2206498	299125	868228	1039145	1768790
2007	17334653	23122157	2863820	372455	336049	2155316	2393064
2008	15498567	25449078	3041655	372752	1282023	1386880	2405809
2009	15333949	20798342	2290097	282287	913640	1094170	1909360
2010	17180034	21203327	2280757	335835	1295623	649299	1953497
2011	19773143	21415296	2199977	234271	1250068	715638	823000
2012	21432836	23012823	3000696	270064	1956662	773970	865028
2013	23761287	24671227	3454316	232311	2519390	702615	657924
2014 ¹	22437671	12711507	2425089	17070	2085273	322746	1174702

Джерело: офіційний сайт Державної служби статистики України [http://www.ukrstat.gov.ua]

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

* Включно з одноденними відвідувачами (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України).

** Розраховано 2000-2010 рр. за даними Міністерства інфраструктури України, починаючи з 2011 року за даними Державного комітету статистики України.

Негативних впливів додало на розвиток туризму в Україні перманентне реформування державних інституцій, що створило певний дисбаланс у сфері державної політики галузі. Процес ліквідації Державного агентства України з туризму та курортів (центральний орган виконавчої влади, який забезпечував реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів) тривав з весни 2014 р. Лише нещодавно був створений департамент розвитку туризму Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, який започаткував роботу з реформування та оптимізації туристичного ринку України та розробляє Стратегію та Концепцію розвитку туризму в Україні.

Про необхідність включення стратегії розвитку туризму в Україні в загальнодержавну політику з відповідним забезпеченням її підтримки на рівні бюджету зазначила заступник Міністра економічного розвитку і торгівлі України – керівник апарату Юлія Клименко на парламентських слуханнях Верховної Ради України 6 квітня 2016 р. [4].

Позитивним у 2015–2016 рр. було здійснення низки маркетингових заходів для підтримки позитивного іміджу України у світі, а також розроблення проекту Стратегії розвитку туризму і курортів на 2016–2020 роки. В проекті розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення стратегії розвитку туризму і курортів" сформульовано мету стратегії, яка полягає у створенні умов для забезпечення сталого розвитку галузі туризму та курортів, перетворення її у високорентабельну, інтегровану у світовий ринок галузь, що зможе стати вагомим чинником прискорення економічного зростання, підтримки зайнятості, структурної модернізації економіки, наповнення бюджетів всіх рівнів [5].

Основними завданнями Стратегії визначено наступні: вирішення проблем комплексного розвитку сфери туризму та курортів; підтримка створення та модернізації туристичної інфраструктури; забезпечення належної якості туристичних та курортних послуг; ефективне використання наявного туристичного потенціалу; створення конкурентоспроможного національного туристичного продукту, забезпечення на цій основі сприятливих умов для перерозподілу міжнародних туристичних потоків на користь України та сталого соціально-економічного розвитку регіонів і держави в цілому [5].

Оскільки туризм є важливим фактором забезпечення економічного зростання країни загалом та її регіонів зокрема, для України на сучасному етапі необхідність формування конструктивної державної туристичної політики набуває дедалі більшої актуальності. Її метою є створення конкурентоспроможного рекреаційно-туристичного комплексу, який усебічно задовольнятиме потреби вітчизняних і зарубіжних споживачів туристичного продукту, сприятиме розвитку національної економіки шляхом збільшення робочих місць, бюджетних та валютних надходжень, збереження культурної і природної спадщини. Досягнення означеної мети стає можливим за умови розробки ефективної стратегії розвитку туристичної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. UNWTO WorldTourismBarometer [Electronicresource]. – 2014. – Vol. 12. – P. 1. – ModeofAccess : www2.unwto.org/en.
2. Карачина Н. Розвиток міжнародного туризму в Україні у контексті світової інтеграції / Н. Карачина, О. Савіцька // Молодий вчений. – 2014. – № 5 (08). – С. 109–113.
3. Конференция "Брендингдестинаций: залог построенияуспешнойрепутации" [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.puet.edu.ua/news/sostoyalas-konferenciya-brending-destinaciy-zalog-postroeniya-uspeshnoy-reputacii>.
4. Юлія Клименко: Україна має всі передумови отримати частину світового туристичного потоку, який сягає 1,3 трлн. доларів на рік // Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=248950996
5. Про схваленняСтратегіїрозвитку туризму і курортів на 2016–2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.knteu.kiev.ua/file/NjY4NQ==/e1227acdf34bb4a1da39d384139b9d7a.pdf>.
6. Саух І. В. До проблеми алгоритму формування конкурентоспроможного національного туристичного продукту / Саух І. В. // Географія і туризм: національний та міжнародний досвід : Матеріали VI міжнародної наукової конференції. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – С. 341–346.
7. Саух І. В. Державне регулювання сфери туризму в Україні: стан та перспективи розвитку / Саух І. В. // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2013_2_70.pdf.
8. Саух І. В. Державне регулювання розвитку туризму: сутність поняття та проблеми визначення / Саух І. В. // Актуальні проблеми економіки. – №4 (154). – 2014. – С. 59–66.